

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Л. А. Порєва, О. Х. Юлдашев

ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС

**Авторизований виклад
модульного курсу**

Навчальний посібник

Київ 2005

ББК 67.9(4УКР)310я73
П59

Рецензенти: *О. В. Дзера*, д-р юрид. наук, проф.
М. К. Галянтич, канд. юрид. наук, доц.

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 11 від 28.12.04)

Порєва Л. А.

П59 **Цивільний процес:** Авторизований виклад модульного курсу: Навч. посіб. / Л. А. Порєва, О. Х. Юлдашев. — К.: МАУП, 2005. — 72 с.: іл. — Бібліогр.: с. 65–66.

ISBN 966-608-388-4

Пропонований навчальний посібник містить програму навчального курсу й авторизований виклад змісту повного курсу цивільного процесуального права у вигляді позиційних таблиць. Посібник є важливим інструментом при самостійній підготовці студентів відповідно до вимог так званого Болонського процесу. У посібнику враховано зміни, що відбулися в цивільному процесуальному законодавстві, практиці його застосування на основі нового Цивільного процесуального кодексу України.

Для студентів юридичних факультетів вищих навчальних закладів і всіх, для кого становить інтерес процесуальне право.

ББК 67.9(4УКР)310я73+67.310я73

© Л. А. Порєва, О. Х. Юлдашев, 2005
© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2005

ISBN 966-608-388-4

ВСТУП

Цивільний процес — фундаментальний навчальний курс у системі вищої юридичної освіти, що вивчає зміст і порядок цивільного судочинства. На основі нормативних актів, наукових і навчальних літературних джерел, судової практики розкриваються суть і процесуальна форма правосуддя щодо цивільних справ і в такий спосіб відбувається формування майбутніх високопрофесійних фахівців-юрисконсультів, адвокатів, прокурорів, суддів.

Напрямок підготовки, в якому основна увага приділяється саме самостійній підготовці, повністю відповідає вимогам так званого *Болонського процесу*. Суть цього процесу, під знаком якого вже понад п'ять років живе європейська освітянська спільнота, полягає у формуванні на перспективу загальноєвропейської системи освіти. Ця система, що зветься зоною європейської вищої освіти, заснована на спільності фундаментальних принципів функціонування. Одним з найважливіших принципів функціонування освіти є принцип формування знань, що передбачає розширення саме самостійної підготовки студентів, засвоєння ними знань на базі модульного підходу.

Пропонований посібник призначений для самостійного опанування студентами цивільного процесу і складається з двох частин — програми навчального курсу та авторизованого викладу повного змісту курсу у вигляді позиційних таблиць. Матеріал у таблицях подано за формою алгоритму або наукових міркувань, яку студент повинен “розгорнути” в **аргументованих** відповідях. Після кожної позиційної таблиці наведено ключові питання теми, які й повинні стати предметом висвітлення.

Цивільний процес вивчається на завершальній стадії юридичної освіти, а тому передбачається ґрунтовне опанування студентами “технології” засвоєння юридичних знань — обставина, яка звільняє авторів від деталізації методичних прийомів.

У програмі курсу, авторизованому викладі матеріалу враховано зміни, що відбулися в цивільному процесуальному законодавстві, практиці його застосування на основі нового Цивільного процесуального кодексу України — ЦПК, підписаного Президентом України 18 березня 2004 р., який набирає чинності з 1 січня 2005 р., але не раніше набрання чинності Адміністративним процесуальним кодексом України. Це зумовлює необхідність ретельно слідкувати за нормотворчим процесом, оскільки законодавчі новели спричинять корективи навчального матеріалу.

ПРОГРАМА КУРСУ “ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС”

Модуль I. Загальні положення

- Тема 1.* Предмет і система науки цивільного процесуального права.
- Тема 2.* Принципи цивільного процесуального права.
- Тема 3.* Цивільні процесуальні правовідносини та їх суб'єкти.
- Тема 4.* Сторони в цивільному процесі.
- Тема 5.* Треті особи в цивільному процесі.
- Тема 6.* Участь органів прокуратури в цивільному процесі.
- Тема 7.* Участь у цивільному процесі суб'єктів захисту прав, свобод та інтересів інших осіб.
- Тема 8.* Представництво в цивільному процесі.
- Тема 9.* Цивільні процесуальні строки.
- Тема 10.* Підвідомчість цивільних справ.
- Тема 11.* Підсудність цивільних справ.
- Тема 12.* Судові витрати.
- Тема 13.* Санкції цивільного процесуального права.
- Тема 14.* Докази і доказування в цивільному процесі.

Модуль II. Провадження в суді першої інстанції

А. Наказне провадження

- Тема 15.* Судовий наказ як особлива форма судового рішення.

Б. Позовне провадження

- Тема 16.* Порушення цивільної справи в суді.
- Тема 17.* Провадження у справі до судового розгляду.
- Тема 18.* Судовий розгляд цивільних справ.
- Тема 19.* Постанови суду першої інстанції.

В. Непозовне провадження

- Тема 20.* Окреме провадження.

Модуль III. Перегляд судових рішень

- Тема 21.* Апеляційне провадження.
- Тема 22.* Касаційне провадження.
- Тема 23.* Провадження у зв'язку з винятковими та нововиявленими обставинами.

**Модуль IV. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням
судових рішень у цивільних справах**

Тема 24. Звернення судових рішень до виконання.

Модуль V. Міжнародний цивільний процес

Тема 25. Цивільне судочинство України з іноземним елементом.

МОДУЛЬНІ ЦИКЛИ

Модуль I. Загальні положення

Тема 1. Предмет і система науки цивільного процесуального права

Форми захисту прав та інтересів громадян і організацій. Загальна декларація прав людини. Конституція України про право громадян на судовий захист.

Цивільне процесуальне право України: поняття, предмет, метод, система. Значення цивільного процесуального права в сучасний період.

Місце цивільного процесуального права у правовій системі України. Зв'язок цивільного процесуального права з галузями матеріального права (конституційним, цивільним, сімейним, трудовим та ін.), кримінальним, кримінально-процесуальним правом.

Джерела цивільного процесуального права: поняття, види. Межі дії норм цивільного процесуального права.

Цивільне судочинство: поняття, значення. Види цивільного судочинства. Стадії цивільного судочинства.

Норми цивільного процесуального права: поняття, види і структура.

Наука цивільного процесуального права: поняття, предмет, система.

Тема 2. Принципи цивільного процесуального права

Поняття принципів цивільного процесуального права та їх значення. Система принципів цивільного процесуального права та їх класифікація.

Конституційні принципи правосуддя в цивільних справах. Здійснення правосуддя виключно судами. Незалежність суддів і підпорядкування їх тільки законів. Недоторканність суддів. Гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами. Рівність усіх учасників процесу перед законом і судом. Державна мова судочинства.

Принципи законності, змагальності, диспозитивності, процесуальної рівноправності сторін, усності, безпосередності, оперативності.

Взаємозв'язок принципів цивільного процесуального права.

Тема 3. Цивільні процесуальні правовідносини та їх суб'єкти

Поняття цивільних процесуальних правовідносин і їх особливості. Єдині складні комплексні правовідносини, окремі самостійні цивільні процесуальні правовідносини.

Підстави і передумови виникнення цивільних процесуальних правовідносин.

Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин, їх класифікація.

Суд як обов'язковий суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин.

Особи, які беруть участь у справі, їх правовий статус.

Зміст цивільних процесуальних правовідносин.

Особи, які сприяють судові в розгляді справи, їх правове становище.

Тема 4. Сторони в цивільному процесі

Поняття сторін у цивільному процесі.

Цивільна процесуальна правоздатність та дієздатність сторін. Процесуальні права й обов'язки сторін.

Процесуальна співучасть: поняття, мета, підстави. Види співучасті. Процесуальні права й обов'язки співучасників.

Поняття належної і неналежної сторін у цивільному процесі. Заміна неналежної сторони і наслідки заміни неналежної сторони. Умови і порядок заміни неналежної сторони.

Процесуальне правонаступництво. Порядок вступу в цивільний процес правонаступника, оформлення правонаступництва. Правове становище правонаступника.

Тема 5. Треті особи в цивільному процесі

Треті особи в цивільному процесі: поняття і види.

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору. Підстави і процесуальний порядок вступу їх у справу. Відмінність третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги, від позивачів. Процесуальні права й обов'язки третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги.

Треті особи, які не заявляють самостійних вимог. Підстави та процесуальний порядок вступу третьої особи у справу. Процесуальні права й обов'язки третіх осіб, які не заявляють самостійних

вимог. Відмінність третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог, від позивачів і відповідачів.

Тема 6. Участь органів прокуратури в цивільному процесі

Завдання органів прокуратури в цивільному процесі.

Підстави, процесуальні форми і види участі прокурора в цивільному процесі. Цивільна процесуальна правосуб'єктність прокурора.

Тема 7. Участь у цивільному процесі суб'єктів захисту прав, свобод та інтересів інших осіб

Підстави, мета участі в цивільному процесі суб'єктів права (Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи), яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб. Процесуальний статус суб'єктів захисту прав інших осіб.

Тема 8. Представництво в цивільному процесі

Поняття та значення процесуального представництва. Види, підстави представництва в суді. Повноваження процесуального представника в цивільному судочинстві. Порядок оформлення повноважень процесуальних представників.

Тема 9. Цивільні процесуальні строки

Процесуальні строки: поняття, значення і види. Процесуальні строки, встановлені законом. Процесуальні строки, призначені судом.

Обчислення процесуальних строків. Зупинення, поновлення і продовження процесуальних строків.

Строки підготовки цивільних справ до їх розгляду.

Тема 10. Підвідомчість цивільних справ

Підвідомчість: поняття, види.

Підвідомчість цивільних справ суду: поняття, значення, види.

Тема 11. Підсудність цивільних справ

Поняття підсудності, її відмінність від підвідомчості.

Види підсудності: родова, територіальна, альтернативна (за вибором позивача), виключна, договірна, за зв'язком справ.

Передача справи з одного суду до іншого.

Правові наслідки порушення правил підсудності.

Тема 12. Судові витрати

Судові витрати в цивільному процесі: поняття, види. Судовий збір. Витрати, пов'язані з розглядом цивільної справи. Розподіл судових витрат та їх повернення.

Тема 13. Санкції цивільного процесуального права

Санкції цивільного процесуального права: поняття, види.

Заходи процесуального примусу: поняття, підстави, порядок застосування.

Види заходів процесуального примусу.

Тема 14. Докази і доказування в цивільному процесі

Судове доказування: поняття, мета. Судові докази. Фактичні дані та засоби доказування. Доказові факти.

Предмет доказування як сукупність юридичних фактів матеріального права. Склад фактів предмета доказування. Визначення предмета доказування. Розподіл обов'язків за доказуванням. Роль суду при визначенні кола юридичних фактів, що підлягають доказуванню. Факти, що не підлягають доказуванню: загальновідомі, преюдиціальні.

Особливість по доказуванню: як право й обов'язок осіб, які беруть участь у справі. Законні презумпції.

Належність, допустимість, достовірність доказів по справі.

Класифікація доказів: первинні та похідні, прямі та побічні, особисті та речові, письмові та усні.

Оцінювання доказів.

Окремі види доказування (засоби доказування): пояснення сторін і третіх осіб, визнання сторін, показання свідків, письмові та речові докази, висновки експертів.

Забезпечення доказів.

Судові доручення щодо збирання доказів. Процесуальний порядок виконання судових доручень.

Модуль II. Провадження в суді першої інстанції

A. НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Тема 15. Судовий наказ як особлива форма судового рішення

Поняття судового наказу.

Підсудність. Порядок розгляду заяв про видачу судового наказу.

Б. ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Тема 16. Порушення цивільної справи в суді

Позовне провадження: поняття, суть.

Позов у цивільному судочинстві — вимога до суду заінтересованої особи про здійснення правосуддя в цивільних справах на захист прав та інтересів, порушених чи оспорюваних іншою особою.

Елементи позову. Види позовів. Право на позов. Право на пред'явлення позову.

Порядок пред'явлення позову, правові наслідки його недотримання. Позовна заява, її реквізити. Порядок виправлення недоліків позовної заяви. Прийняття судом позовної заяви. Підстави для відмови у відкритті провадження у справі. Правові наслідки порушення цивільної справи в суді: процесуальні та матеріальні.

Об'єднання і роз'єднання позовів.

Захист інтересів відповідача і заперечення проти позову, зустрічний позов.

Зміни в позовному спорі. Відмова від позову. Визнання позову. Мирова угода.

Забезпечення позову: поняття, підстави, види. Заміна виду забезпечення позову або скасування заходів забезпечення позову.

Тема 17. Провадження у справі до судового розгляду

Мета і значення підготовки цивільних справ до судового розгляду. Процесуальний порядок провадження у справі до судового розгляду: попереднє судове засідання, подання доказів, їх забезпечення, витребування, огляд, призначення експертизи.

Призначення справи до розгляду.

Судові виклики і повідомлення.

Тема 18. Судовий розгляд цивільних справ

Значення стадії судового розгляду цивільних справ.

Частини судового засідання: підготовча, з'ясування фактичних обставин справи шляхом дослідження, судові дебати, ухвалення і оголошення судового рішення.

Наслідки неявки осіб, викликаних у судове засідання. Відвід суддів, інших учасників процесу.

Відкладення розгляду справи. Зупинення провадження у справі.

Закінчення провадження у справі без ухвалення судом рішення.

Закриття провадження у справі. Залишення заяви без розгляду. Фіксування судового засідання технічними засобами. Журнал судового засідання.

Розгляд зауважень щодо технічного запису судового засідання і журналу судового засідання.

Заочний розгляд справи.

Тема 19. Постанови суду першої інстанції

Судові рішення: поняття, види. Набрання рішенням суду законної сили.

В. НЕПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Тема 20. Окреме провадження

Окреме провадження: поняття, суть, значення. Види справ, які суд розглядає в порядку окремого провадження.

Процесуальні особливості розгляду справ окремого провадження.

Обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи. Підсудність. Зміст заяви. Рішення суду.

Надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності. Підсудність. Зміст заяви. Рішення суду.

Визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою. Підсудність. Зміст заяви. Розгляд справи.

Усиновлення. Підсудність. Зміст заяви. Розгляд справи. Рішення суду.

Встановлення фактів, що мають юридичне значення. Підсудність. Зміст заяви. Зміст рішення суду про встановлення факту, що має юридичне значення.

Відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі. Підсудність. Вирішення справи.

Передача безхазяйної нерухомої речі в комунальну власність. Підсудність. Розгляд справи.

Визнання спадщини відумерлою. Підсудність. Розгляд справи. Рішення суду.

Подання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку. Підсудність. Зміст заяви. Розгляд справи. Рішення суду.

Обов'язкова госпіталізація до протитуберкульозного закладу. Підсудність. Розгляд справи. Рішення суду.

Розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю про юридичних і фізичних осіб. Підсудність. Розгляд справи. Рішення суду.

Модуль III. Перегляд судових рішень

Тема 21. Апеляційне провадження

Апеляційне оскарження: поняття, суть, значення. Право апеляційного оскарження рішень і ухвал суду першої інстанції. Процесуальний порядок, строк апеляційного оскарження. Форма і зміст заяви про апеляційне оскарження та апеляційної скарги. Приєднання до апеляційної скарги. Доповнення, зміна апеляційної скарги або відкликання її чи відмова від неї. Порядок розгляду справи апеляційним судом.

Повноваження суду апеляційної інстанції.

Ухвали та рішення апеляційного суду, їх зміст.

Тема 22. Касаційне провадження

Касаційне оскарження: поняття, суть і значення. Право касаційного оскарження. Підстави і порядок подання касаційної скарги, її форма, зміст.

Повноваження суду касаційної інстанції, його рішення та ухвали.

Тема 23. Провадження у зв'язку з винятковими та нововиявленими обставинами

Суть і значення перегляду рішень та ухвал суду, що набрали законної сили у зв'язку з нововиявленими та винятковими обставинами.

Підстави перегляду рішень і ухвал суду у зв'язку з нововиявленими та винятковими обставинами.

Процесуальний порядок перегляду справи у зв'язку з нововиявленими та винятковими обставинами.

Модуль IV. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах

Тема 24. Звернення судових рішень до виконання

Рішення, які звертаються до примусового виконання, і виконавчі документи.

Повноваження суду, пов'язані з виконавчим провадженням по примусовому виконанню його рішень.

Відстрочка, розстрочка виконання, зміна способу і порядку виконання.

Оголошення розшуку боржника і дитини.

Поворот виконання.

Судовий контроль за виконанням судових рішень.

Модуль V. Міжнародний цивільний процес

Тема 25. Цивільне судочинство України з іноземним елементом

Правове становище іноземців у цивільному процесі.

Виконання судових доручень іноземних судів і звернення судів України з дорученням до іноземних судів.

Визнання і виконання рішень іноземних судів.

АВТОРИЗОВАНИЙ ВИКЛАД МАТЕРІАЛУ

Модуль I. Загальні положення

Тема 1. Предмет і система науки цивільного процесуального права

Позиція 1. Наука цивільного процесуального права.

Позиція 2. Цивільне процесуальне право як самостійна галузь права України.

Позиція 3. Джерела цивільного процесуального права.

Позиція 4. Норми цивільного процесуального права.

Позиція 5. Цивільне судочинство (цивільний процес).

Позиція 6. Стадії цивільного судочинства.

Позиція 7. Цивільна процесуальна форма: суть, основні ознаки, значення.

При вивченні цієї теми важливо зважати на те, що наука цивільного процесуального права є складовою юридичної науки. Предметом цієї науки є цивільне процесуальне право, цивільне судочинство, історія і теорія цивільного процесуального права України, а також історія і теорія цивільного процесуального права, норми й інститути цивільного права зарубіжних країн, міжнародного цивільного процесу.

Наука цивільного процесуального права широко використовує окремі спеціальні методи і способи дослідження: порівняльно-правовий і конкретно-соціологічний із способами аналізу статистичних даних, анкетування, вивчення судової практики і громадської думки.

Система науки цивільного процесуального права обумовлена її предметом і складається з двох частин — загальної і особливої.

Загальна частина містить загальні положення науки цивільного процесуального права та загальні положення цивільного процесуального права.

Особлива частина містить судові форми захисту цивільних прав та несудові форми захисту цивільних прав.

Література

1. Гагаринов А. В. Взаимосвязь и взаимодействие гражданского процессуального права, гражданского процесса и гражданской процессуальной формы: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — Л., 1988.
2. Зайцев И. М., Рассохатская Н. А. Гражданская процессуальная форма: понятие, содержание и значение // Государство и право. — 1995. — № 2.
3. Права людини: Міжнародні договори України. — К., 1992.
4. Решетникова И. В. Предмет науки советского гражданского процессуального права: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — Свердловск, 1988.
5. Цивільне процесуальне право України / За ред. проф. В. В. Комарова. — Х., 1992.
6. Штефан М. Й. Цивільний процес. — К., 2001.

Позиція 1. Наука цивільного процесуального права

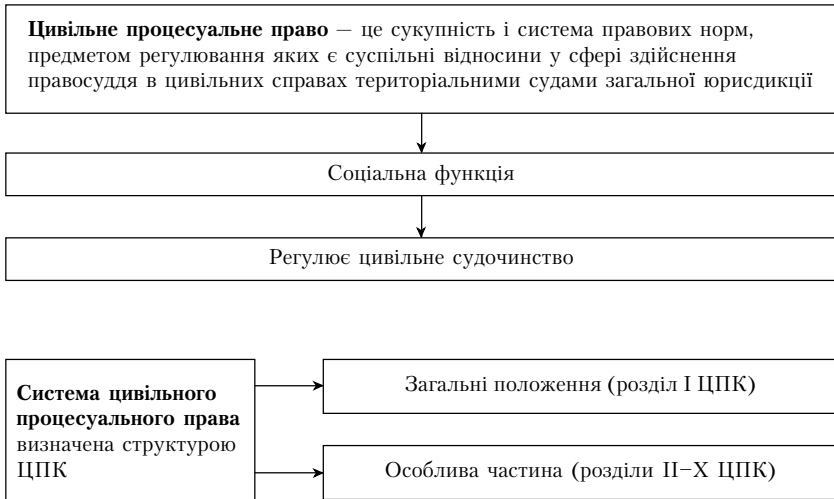
Наука цивільного процесуального права як галузева юридична наука вивчає одну з функцій (напрямок діяльності) держави — функцію здійснення правосуддя в цивільних справах.

Питання для самостійної роботи

1. Розвиток науки цивільного процесуального права України. Зазначити джерела.
2. Роль цивільного процесуального права в управлінні суспільством, забезпеченні соціально-економічних і політичних перетворень у країні. Зазначити джерела.
3. Видатні фахівці з питань цивільного процесу і їх вплив на розвиток науки цивільного процесуального права. Коротко охарактеризувати їх основні праці (виключно монографії) (назвати не менше 5 авторів). Зазначити джерела.

Позиція 2. Цивільне процесуальне права як самостійна галузь права України

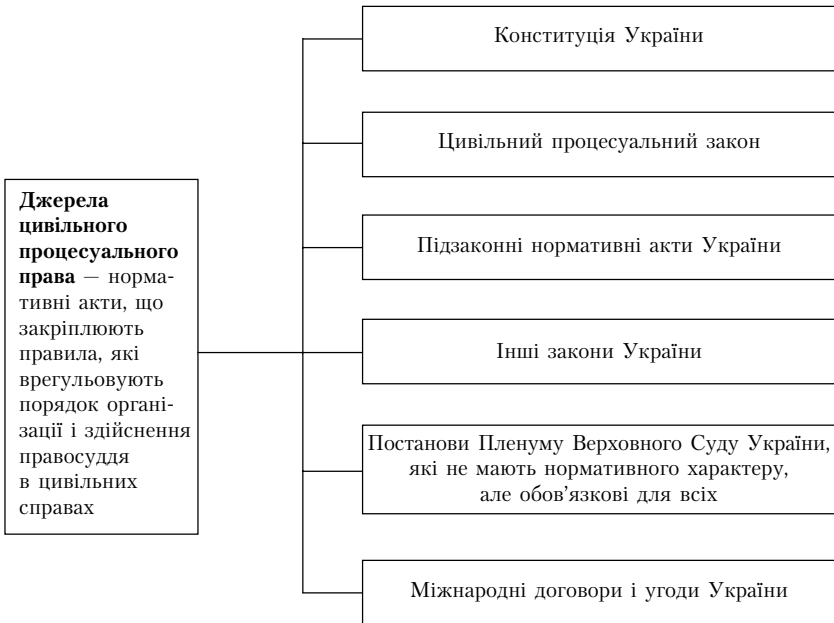

Питання для самостійної роботи

1. Предмет регулювання цивільного процесуального права. Зазначити джерело.
2. Зміст цивільного процесуального методу правового регулювання. Зазначити джерело.

3. Як взаємодіє цивільне процесуальне право з іншими галузями права України (конституційним, адміністративним, цивільним, трудовим, сімейним, кримінальним, а також законодавством про судоустрій та прокуратуру)? Зазначити джерело.
4. Скласти схему і описати систему цивільного процесуального права. Зазначити джерело.

Позиція 3. Джерела цивільного процесуального права

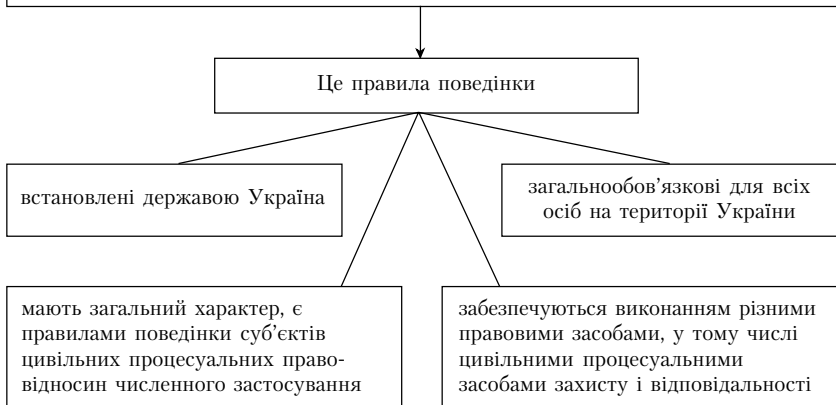

Питання для самостійної роботи

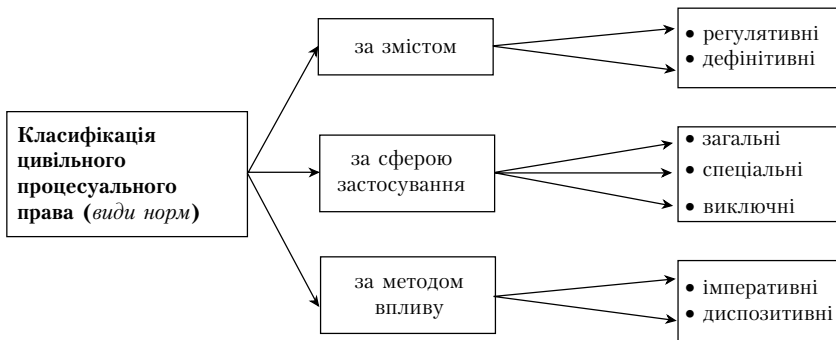
1. Чинне цивільне процесуальне законодавство України. Зазначити джерело.
2. Охарактеризувати договори, угоди держав СНД, які є джерелами цивільного процесуального права. Зазначити джерело.

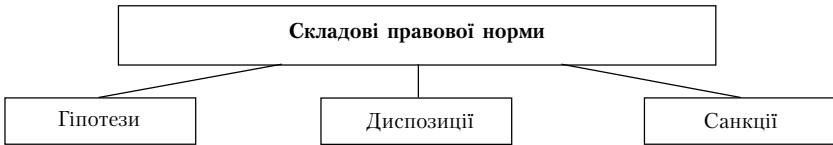
Позиція 4. Норми цивільного процесуального права

Норми цивільного процесуального права – встановлені державою Україна загальнообов'язкові правила, що регулюють порядок здійснення правосуддя в цивільних справах загальними судами, визначають систему процесуальних дій, виконуваних суб'єктами цивільних процесуальних правовідносин, і систему їх процесуальних прав та обов'язків, реалізація яких забезпечується визначеними законодавством цивільними процесуальними засобами (гарантіями)

Норми цивільного процесуального права спрямовані на виконання завдань цивільного судочинства із захисту прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб та держави шляхом всебічного розгляду й вирішення цивільних справ у повній відповідності з чинним законодавством.

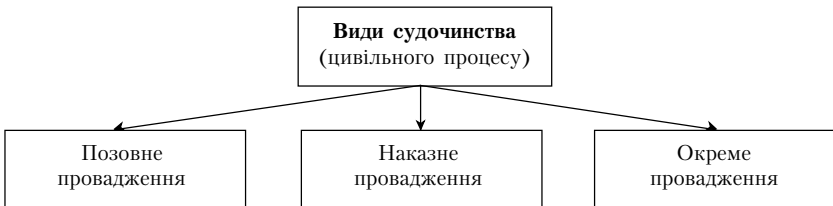

Питання для самостійної роботи

1. Навести визначення кожного виду норми цивільного процесуального права і конкретні приклади за вказівкою статті ЦПК. Зазначити джерело.
2. Структура норми цивільного процесуального права. Зазначити джерело.
3. Дія процесуальних норм у часі й просторі. Зазначити джерело.

Позиція 5. Цивільне судочинство (цивільний процес)

Цивільне судочинство — врегульований нормами цивільного процесуального права порядок провадження в цивільних справах, що визначається системою взаємопов'язаних цивільних процесуальних прав та обов'язків і цивільних процесуальних дій, які реалізуються їх суб'єктами — судом і учасниками процесу

Цивільне судочинство:

- це різновид діяльності держави;
- здійснюється у зв'язку з реалізацією права на судовий захист прав і свобод людини;
- здійснюється тільки судом;
- є способом реалізації судової влади;
- регулюється законодавством;

- забезпечується можливістю державного примусу та іншими процесуальними засобами.

Питання для самостійної роботи

1. Завдання цивільного судочинства. Зазначити джерело.
2. Види цивільного судочинства. Зазначити джерело.

Позиція 6. Стадії цивільного судочинства

Питання для самостійної роботи

1. Стадії і ознаки цивільного судочинства. Зазначити джерело.
2. Чи завжди цивільний процес охоплює всі стадії свого розвитку? Навести приклади. Зазначити джерело.

Позиція 7. Цивільна процесуальна форма: суть, основні ознаки, значення

Цивільна процесуальна форма – врегульована нормами ЦПК послідовність розгляду і вирішення цивільної справи, яка містить певну систему процесуальних гарантій

втілює практику судочинства із цивільних справ, відбиває закономірності розгляду і вирішення цивільних справ

містить процесуальні гарантії, які забезпечують досягнення мети правосуддя у цивільних справах

Питання для самостійної роботи

1. Характерні ознаки цивільної процесуальної форми. Зазначити джерело.
2. Значення цивільної процесуальної форми. Зазначити джерело.
3. Процесуальні гарантії, які забезпечують досягнення мети цивільного судочинства. Зазначити джерело.

Тема 2. Принципи цивільного процесуального права

Позиція 8. Поняття принципів цивільного процесу і їх значення.

Позиція 9. Принципи цивільного процесу, закріплені Конституцією України.

Позиція 10. Принципи цивільного процесу, закріплені цивільним законодавством про судочинство.

При вивченні цієї теми важливо знати, що поняття принципів в законодавстві визначається як загальні засади права.

Принципи закріплюються в нормах права.

Основні ознаки принципів:

- принцип відтворює певну ідею, яка становить його зміст;
- така ідея має бути закріплена в нормах цивільного процесуального права;
- принцип повинен бути безпосередньо пов'язаний з цивільним процесом, визначаючи його основні властивості;

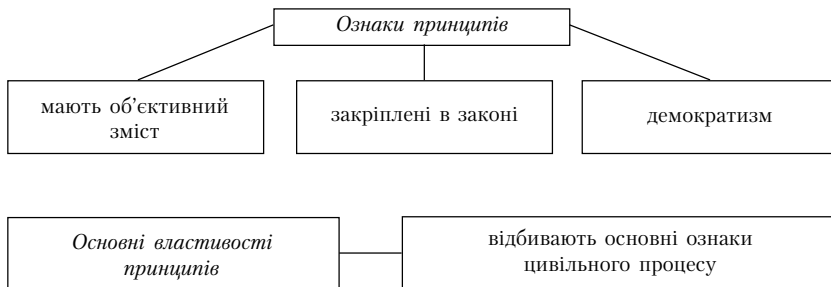
- принцип повинен мати загальне значення для всього цивільного процесу.

Література

1. *Колодій А. М.* Принципи права України. — К., 1998.
2. *Омельченко М. П.* Принципи об'єктивної істини в системі принципів цивільного процесуального права України. — К., 1996.
3. *Штефан М. Й.* Цивільний процес. — К., 2001.
4. *Шишкін В.* Диспозитивність — принцип судочинства // Право України. — 1999. — № 9.

Позиція 8. Поняття принципів цивільного процесу, їх значення

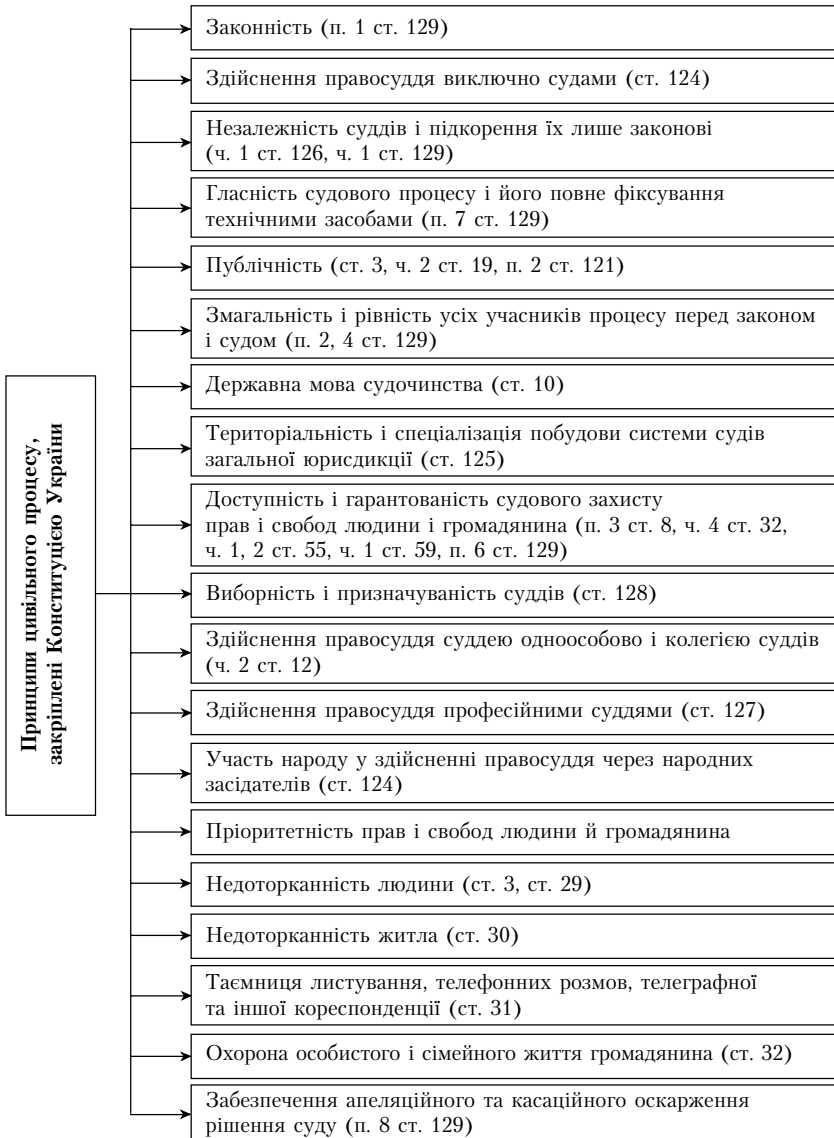
Принципи цивільного процесу — найзагальніші положення (норми, керівні основи) організації і здійснення правосуддя у цивільних справах, закріплені Конституцією України та законодавством про судочинство

Питання для самостійної роботи

1. Значення принципів цивільного процесу. Що становить їх джерело: теорія, закон, об'єктивна реальність? Зазначити джерело.
2. Які класифікаційні ознаки використовує наука для класифікації принципів цивільного процесу? Зазначити джерело.

Позиція 9. Принципи цивільного процесу, закріплені Конституцією України

Питання для самостійної роботи

1. Принципи незалежності суддів та підкорення їх виключно законів. Гарантії незалежності суддів. Зазначити джерело.
2. Суть принципу змагальності й рівності учасників процесу перед законом і судом. Зазначити джерело.
3. Гарантії доступності судового захисту. Зазначити джерело.

Позиція 10. Принципи цивільного процесу, закріплені цивільним законодавством про судочинство

Питання для самостійної роботи

1. Розвиток принципу диспозитивності цивільного процесу в умовах розвитку держави і права. Зазначити джерело.
2. Процесуальні гарантії дотримання принципів цивільного судочинства. Зазначити джерело.

Тема 3. Цивільні процесуальні правовідносини та їх суб'єкти

Позиція 11. Цивільні процесуальні правовідносини: поняття, підстави виникнення.

Позиція 12. Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин.

Позиція 13. Зміст цивільних процесуальних правовідносин.

Позиція 14. Об'єкти цивільних процесуальних правовідносин.

Ця тема завжди викликає підвищену увагу з боку процесуалістів, оскільки цивільні процесуальні правовідносини визначають роль і значення механізму застосування права на врегульовані ним суспільні відносини, розкривають соціальну спрямованість норм цивільного процесуального права, є процесуальним засобом судового захисту цивільних, трудових, сімейних та інших прав, державних і громадських інтересів.

Від ступеня засвоєння матеріалу цієї теми залежить усвідомлення всього курсу загалом.

Література

1. *Елисейкин П. Ф.* Гражданские процессуальные правоотношения. — Ярославль, 1975.
2. *Цивільне процесуальне право України.* — Х., 1999.
3. *Чечина Н. А.* Гражданские процессуальные правоотношения. — Л., 1966.
4. *Штефан М. Й.* Цивільний процес. — К., 2001.

Позиція 11. Цивільні процесуальні правовідносини: поняття, підстави виникнення

Цивільні процесуальні правовідносини — врегульовані нормами цивільного процесуального права відносини, які виникають у процесі здійснення правосуддя в конкретній цивільній справі між судами і учасниками цивільного процесу

Властивості цивільних процесуальних правовідносин:

- Виникають на основі норм цивільного процесуального права в результаті їх реалізації.

- Створюються між учасниками суспільних відносин — судом і кожним з учасників цивільного процесу у процесі судочинства в цивільній справі.
- Юридично закріплюють взаємну поведінку зазначених суб'єктів через їх суб'єктивні цивільні процесуальні права й обов'язки.
- Реалізація суб'єктивних цивільних прав і виконання суб'єктивних обов'язків забезпечуються заходами правового впливу — санкціями цивільного процесуального, кримінального, адміністративного і трудового права.

Питання для самостійної роботи

1. Складові виникнення цивільних процесуальних правовідносин. Зазначити джерело.
2. Охарактеризувати основні та додаткові правовідносини, а також службово-допоміжні. Зазначити джерело.

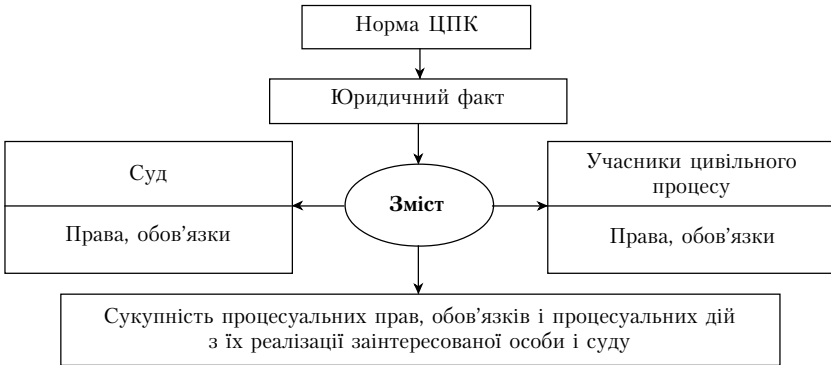
Позиція 12. Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин

Питання для самостійної роботи

1. Охарактеризувати процесуальні функції, які виконують суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин. Зазначити джерело.
2. Охарактеризувати категорію “особи, які сприяють здійсненню правосуддя” (інші учасники цивільного процесу), визначити їх процесуальні права й обов'язки (посилаючись на норми ЦПК). Зазначити джерело.

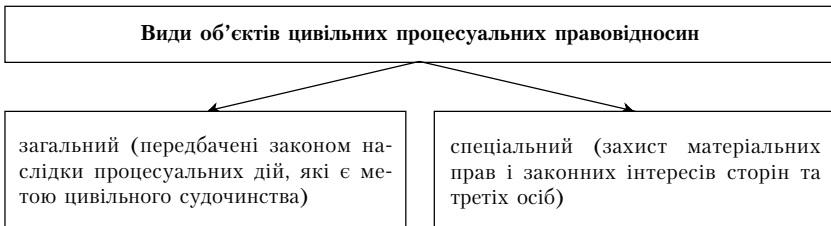
Позиція 13. Зміст цивільних процесуальних правовідносин

Питання для самостійної роботи

1. Навести визначення понять “повноваження суду”, “компетенція суду”. Зазначити джерело.
2. Види цивільної процесуальної форми. Зазначити джерело.

Позиція 14. Об'єкти цивільних процесуальних правовідносин

Питання для самостійної роботи

1. Що таке об'єкт цивільних процесуальних правовідносин?
Зазначити джерело.

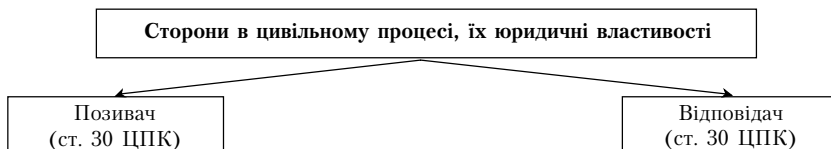
Тема 4. Сторони в цивільному процесі

- Позиція 15. Сторони – головні особи, які беруть участь у цивільній справі позовного провадження.
- Позиція 16. Неналежна сторона в цивільному процесі.
- Позиція 17. Процесуальна співучасть.
- Позиція 18. Процесуальне правонаступництво.

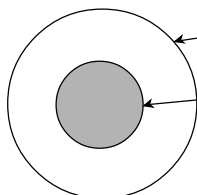
Література

1. *Гетьманцев О. В.* Громадяни як сторони у цивільному процесі України: Автореф. канд. дис. – К., 1997.
2. *Гражданское судопроизводство.* – Свердловск, 1974.
3. *Заворотько П. П., Штефан М. Й.* Особи, які беруть участь у справі. – К., 1967.

Позиція 15. Сторони – головні особи, які беруть участь у цивільній справі позовного провадження

Цивільна процесуальна правоздатність (ст. 28 ЦПК)
і дієздатність (ст. 30 ЦПК)

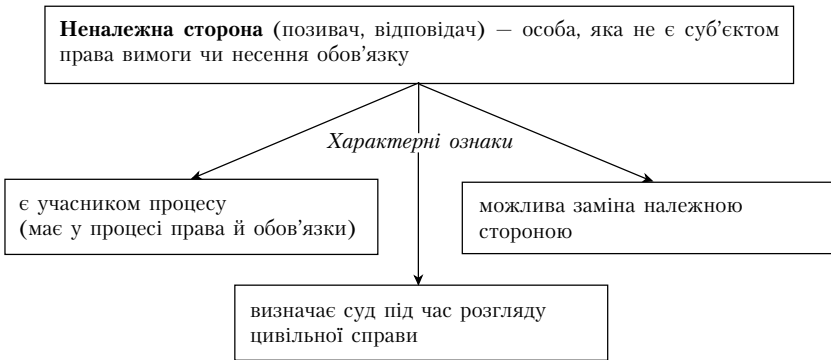
А – права й обов'язки сторін у цивільному процесі

Б – права й обов'язки осіб, які беруть участь у справі

Питання для самостійної роботи

1. Навести визначення понять “позивач”, “відповідач”. Хто може бути позивачем та відповідачем у цивільному процесі? Зазначити джерело.
2. Що означає процесуальна правоздатність та дієздатність? Зазначити джерело.
3. Які цивільні процесуальні права мають сторони для забезпечення виконання процесуальних функцій? Класифікувати права на групи. Зазначити джерело.

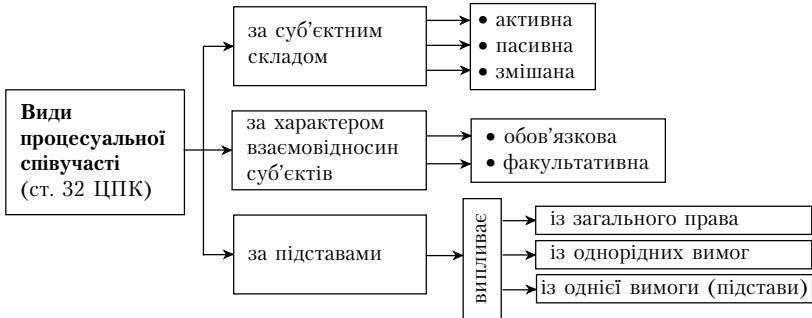
Позиція 16. Неналежна сторона в цивільному процесі

Питання для самостійної роботи

1. Порядок заміни неналежного відповідача. Зазначити джерело.
2. Значення інституту заміни неналежної сторони. Зазначити джерело.
3. Скласти процесуальний документ, яким суд вирішує питання щодо заміни неналежної сторони. Зазначити джерело.
4. Хто може бути ініціатором заміни неналежної сторони? Зазначити джерело.
5. Як виявляється принцип диспозитивності цивільного процесу при вирішенні питання про заміну неналежної сторони? Зазначити джерело.

Позиція 17. Процесуальна співучасть

Питання для самостійної роботи

1. Навести визначення понять “процесуальна співучасть”. Роль цього інституту для досягнення мети правосуддя в цивільних справах. Зазначити джерело.
2. Як вирішується питання про права суду щодо залучення до участі у справі співвідповідача та належного позивача? Зазначити джерело.

Позиція 18. Процесуальне правонаступництво

Питання для самостійної роботи

1. Навести визначення поняття “процесуальне правонаступництво”. У чому значення цього інституту? Зазначити джерело.
2. Чим відрізняється цивільне процесуальне правонаступництво від заміни неналежної сторони за процесуально-правовими наслідками? Зазначити джерела.

Тема 5. Треті особи в цивільному процесі

Позиція 19. Поняття третіх осіб. Форми участі третіх осіб у цивільному процесі

Література

1. *Аргунов В. Н.* Участие третьих лиц в гражданском процессе. — М., 1991.
2. *Туманова Л. В.* Актуальные проблемы участия в гражданском судопроизводстве третьих лиц, не заявляющих самостоятельных требований на предмет спора, и органов государственного управления, дающих заключение по делу: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — Саратов, 1985.

Позиція 19. Поняття третіх осіб. Форми участі третіх осіб у цивільному процесі

Треті особи в цивільному процесі — суб’єкти цивільних правовідносин, які вступають або залучаються судом до порушеної цивільної справи в суді сторін для захисту особистих суб’єктивних прав і охоронюваних законом інтересів

Форми участі в цивільному процесі залежно від способу вступу у процес у справі

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору (ст. 34 ЦПК)

Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору (ст. 35 ЦПК)

Питання для самостійної роботи

1. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору. Зазначити джерело.
2. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору. Зазначити джерело.
3. Значення інституту третіх осіб у цивільному процесі. Зазначити джерело.

Тема 6. Участь органів прокуратури в цивільному процесі

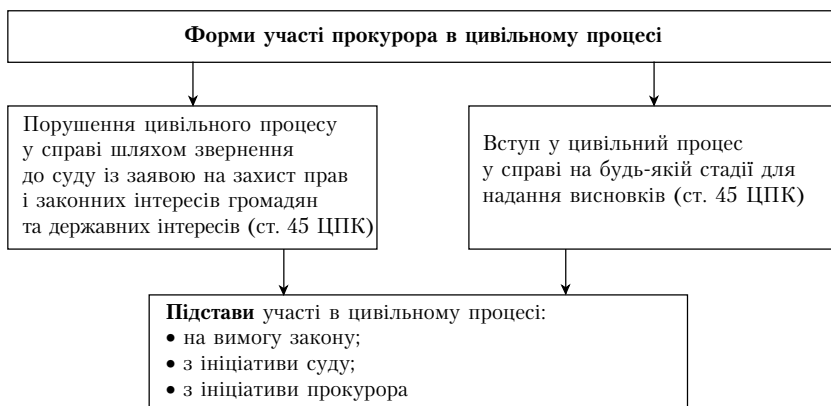
Позиція 20. Процесуальні форми участі прокурора в цивільному процесі.

Позиція 21. Порушення прокурором цивільного процесу у справі.

Література

1. *Грошевой Ю. М.* Прокурорський нагляд в Україні. — К., 1993.
2. *Давидов В., Руденко М.* Прокурор на захисті держави і громадянина // Голос України. — 1998. — 13 жовт.
3. *Задніпровський О.* Права прокурора в світлі нової Конституції України // Право України. — 1997. — № 1.

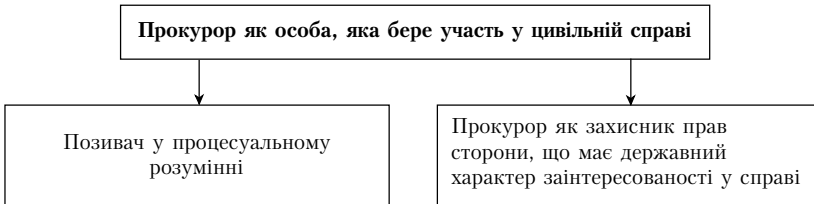
Позиція 20. Процесуальні форми участі прокурора в цивільному процесі

Питання для самостійної роботи

1. Мета участі прокурора в цивільному процесі. Зазначити джерело.
2. Функції прокурора в цивільному процесі. Зазначити джерело.
3. Участь прокурора у провадженні з оскарження і перегляду судових рішень та ухвал. Зазначити джерело.

Позиція 21. Порушення прокурором цивільного процесу у справі

Питання для самостійної роботи

1. Чим відрізняється процесуальний статус прокурора від процесуального статусу сторони? Зазначити джерело.
2. Чи може прокурор, який бере участь у цивільному процесі у справі, змінити підстави чи предмет позову, збільшити або зменшити розмір позовних вимог або відмовитися від позову? Зазначити джерело.

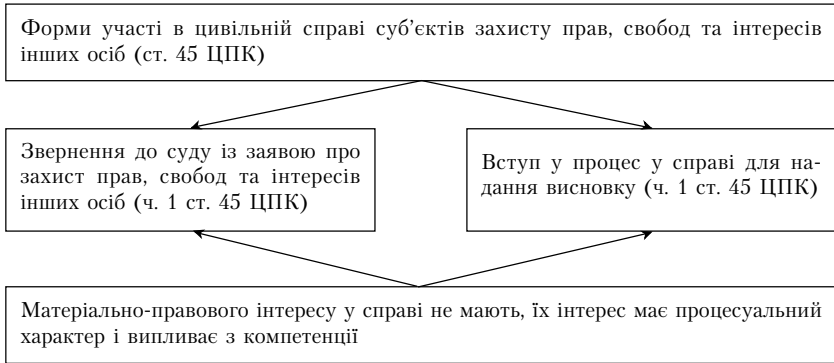
Тема 7. Участь у цивільному процесі суб'єктів захисту прав, свобод та інтересів інших осіб

Позиція 22. Мета і підстави участі в цивільній справі суб'єктів захисту прав, свобод та інтересів інших осіб.

Література

1. *Киреева Н. А.* Участие органов опеки и попечительства в гражданском процессе: Автореф. канд. дис. — М., 1985.
2. *Шакарян М. С.* Участие органов государственного управления в советском гражданском процессе. — М., 1978.

Позиція 22. Мета і підстави участі в цивільній справі суб'єктів захисту прав, свобод та інтересів інших осіб

Питання для самостійної роботи

1. Які підстави участі в цивільному процесі суб'єктів захисту прав і свобод, законних інтересів інших осіб? Відповідь аргументувати матеріально-правовими нормами. Зазначити джерело.
2. Суб'єкти, які беруть участь у цивільному процесі з метою захисту прав інших осіб. Зазначити джерело.
3. Відмінності між процесуальним представником і суб'єктами, зазначеними у ст. 45 ЦПК. Зазначити джерело.
4. Які процесуальні права й обов'язки органів і осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб? Зазначити джерело.

Тема 8. Представництво в цивільному процесі

Позиція 23. Поняття процесуального представництва.

Позиція 24. Види процесуального представництва.

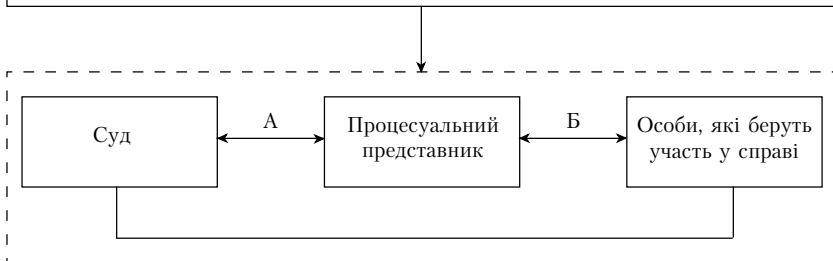
Література

1. *Сучасні системи адвокатури* / За ред. О. Д. Святоцького. – К., 1993.
2. *Цивільне процесуальне право України*. – Х., 1999.

3. *Штефан М. И., Дрижчанная Е. Г., Гусев Е. В.* Представительство граждан в суде. — К., 1991.

Позиція 23. Поняття процесуального представництва

Цивільне процесуальне представництво — юридичні відносини, за якими одна особа — представник виконує на підставі повноваження, наданого йому законом, статутом, положенням або договором, процесуальні дії в цивільному судочинстві на захист прав і охоронюваних законом інтересів іншої особи, державних і громадських інтересів

А — внутрішні відносини представництва.

Б — зовнішні відносини представництва в суді (регулюються нормами ЦПК та матеріального права).

Питання для самостійної роботи

1. Значення процесуального представництва для захисту прав, свобод і охоронюваних законом інтересів. Зазначити джерело.
2. Права й обов'язки процесуального представника. Зазначити джерело.
3. Як оформлюються повноваження представника? Зазначити джерело.
4. Оформити довіреність юридичної особи на ведення цивільної справи в суді юрисконсультом цього підприємства. Зазначити джерело.

Позиція 24. Види процесуального представництва

Питання для самостійної роботи

1. Права й обов'язки процесуального представництва як самостійного суб'єкта цивільного процесу. Зазначити джерело.
2. Класифікувати процесуальне представництво з підстав виникнення. Зазначити джерело.
3. Законні представники (ст. 39 ЦПК).

Тема 9. Цивільні процесуальні строки

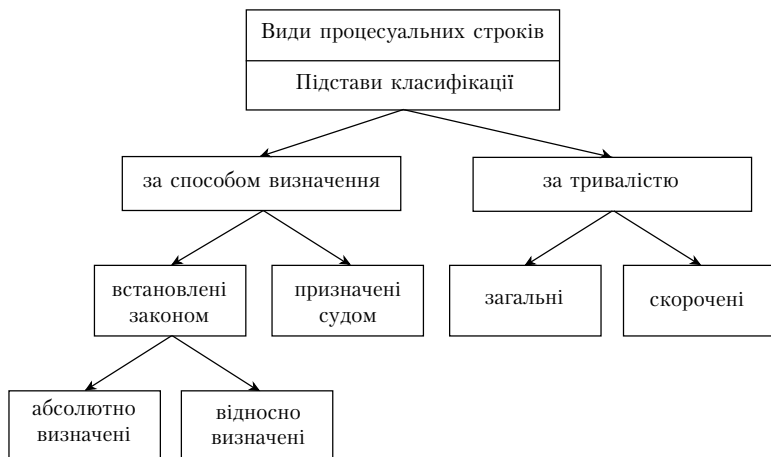
Позиція 25. Поняття, значення і види процесуальних строків.

Література

1. *Цивільне процесуальне право України*. — Х., 1999.

Позиція 25. Поняття, значення і види процесуальних строків

Процесуальні строки – встановлені законом або судом строки для вчинення процесуальних дій судом і учасниками процесу в цивільному судочинстві (ст. 67 ЦПК)

Питання для самостійної роботи

1. Правила обчислення процесуальних строків. Зазначити джерело.
2. Правові наслідки пропуску процесуальних строків. Зазначити джерело.
3. Зупинення, продовження і поновлення процесуальних строків. Зазначити джерело.

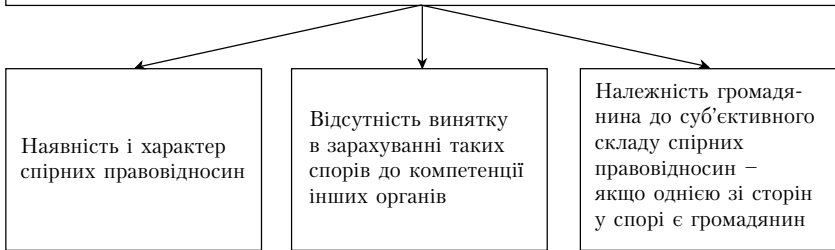
Тема 10. Підвідомчість цивільних справ

Позиція 26. Поняття, загальні правила визначення підвідомчості цивільних справ суду.

Позиція 26. Поняття, загальні правила визначення підвідомчості цивільних справ суду

Підвідомчість судових органів (судова юрисдикція) – компетенція суду у здійсненні правосуддя з розгляду і вирішення певної категорії питань

Загальні правила визначення підвідомчості судам цивільних справ

Питання для самостійної роботи

1. Які цивільні справи підвідомчі судам? Зазначити джерело.

Тема 11. Підсудність цивільних справ

Позиція 27. Поняття і види підсудності цивільних справ.

Література

1. *Осонина Г. Н.* Подведомственность и подсудность для гражданского судопроизводства. – Томск, 1993.
2. *Штефан М. Й.* Цивільний процес. – К., 2001.

Позиція 27. Поняття і види підсудності цивільних справ

Питання для самостійної роботи

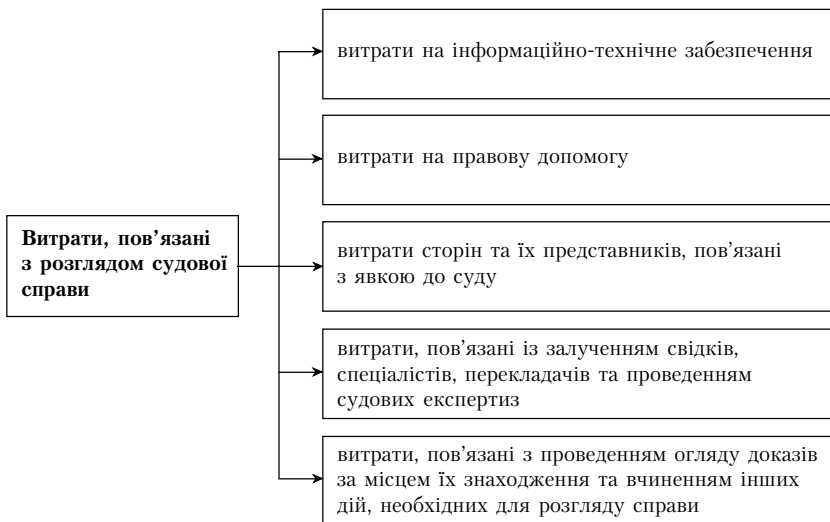
1. Охарактеризувати родову підсудність цивільних справ. Зазначити джерело.
2. Територіальна підсудність цивільних справ, її види. Зазначити джерело.
3. Передача справи судом, у провадженні якого вона перебуває, до іншого суду України. Зазначити джерело.
4. Підготувати ухвалу суду про передачу справи в інший суд. Зазначити джерело.

Тема 12. Судові витрати

Позиція 28. Поняття і види судових витрат.

Позиція 28. Поняття і види судових витрат

Судові витрати складаються із судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи (ст. 79 ЦПК)

Питання для самостійної роботи

1. Відстрочення і розстрочення судових витрат, зменшення їх розміру або звільнення від їх оплати. Зазначити джерело.
2. Витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів та проведенням судових експертиз. Зазначити джерело.
3. Розподіл судових витрат між сторонами. Зазначити джерело.

Тема 13. Санкції цивільного процесуального права. Заходи процесуального примусу

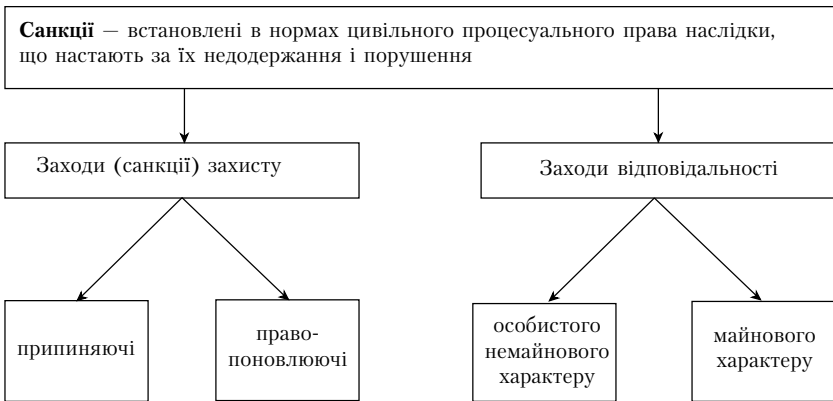
Позиція 29. Поняття, види санкцій.

Позиція 30. Поняття, види заходів процесуального примусу.

Література

1. *Кузнецов Н. В.* Санкции в гражданском процессуальном праве. — Саратов, 1981.
2. *Штефан М. И.* Гражданская процессуальная ответственность. — К., 1988.

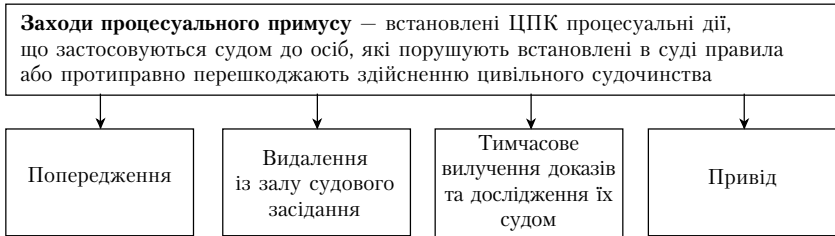
Позиція 29. Поняття, види санкцій

Питання для самостійної роботи

1. Цивільна процесуальна відповідальність. Зазначити джерело.
2. Відмінності обов'язків із відшкодування судових витрат, накладених на позивача та відповідача за характером і метою. Зазначити джерело.

Позиція 30. Поняття, види заходів процесуального примусу

Питання для самостійної роботи

1. Порядок застосування заходів процесуального примусу. Зазначити джерело.

Тема 14. Докази і доказування в цивільному процесі

Позиція 31. Поняття і види доказів.

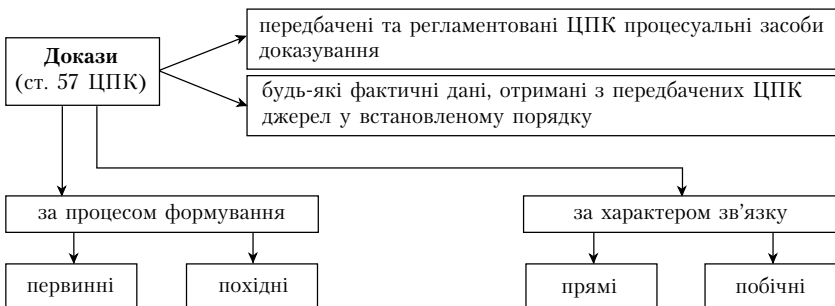
Позиція 32. Доказування.

Позиція 33. Засоби доказування.

Література

1. Коваленко А. Г. Исследование средств доказывания в гражданском судопроизводстве. – Саратов, 1989.
2. Треушников М. К. Судебные доказательства. – М., 1982.
3. Цивільне процесуальне право України. – Х., 1999.

Позиція 31. Поняття і види доказів

Питання для самостійної роботи

1. Основні поняття доказів у цивільному судочинстві. Зазначити джерело.
2. Зміст, процесуальна форма доказів, процесуальний порядок їх одержання, дослідження і оцінювання. Зазначити джерело.

Позиція 32. Доказування

Доказування – процесуальна і розумова діяльність суб'єктів доказування, яка здійснюється в урегульованому цивільному процесуальному порядку

↓
Мета

↓
Встановлення істини:
з'ясування дійсних обставин справи, прав і обов'язків сторін, встановлення певних обставин шляхом ствердження юридичних фактів, зазначення доказів, подання, прийняття, збирання, витребування, дослідження і оцінювання доказів

Питання для самостійної роботи

1. Охарактеризувати стадії (ступені) процесу доказування. Зазначити джерело.
2. Предмет доказування. Хто його визначає? Зазначити джерело.
3. Які юридичні факти не підлягають доказуванню? Зазначити джерело.
4. Що таке належність доказів? Що таке допустимість засобів доказування? Розкрити їх зміст. Зазначити джерело.

Позиція 33. Засоби доказування

Докази і доказування – процесуальний засіб пізнання в цивільному судочинстві

↓
Пояснення сторін і третіх осіб

↓
Показання свідків

↓
Письмові докази

↓
Речові докази

↓
Висновки експертів

Питання для самостійної роботи

1. Хто може бути свідком у цивільній справі? Зазначити джерело.
2. Процесуальний статус свідка. Зазначити джерело.
3. Процесуальний порядок призначення експертизи. Зазначити джерело.
4. Підстави та процесуальний порядок забезпечення доказів. Зазначити джерело.

Модуль II. Провадження в суді першої інстанції

А. НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Тема 15. Судовий наказ

Позиція 33. Поняття судового наказу. Вимоги до його видачі.

Література

1. *Цивільний* процесуальний кодекс України. — К., 2004.

Позиція 33. Поняття судового наказу. Вимоги до його видачі

Питання для самостійної роботи

1. Вимоги до форми і змісту заяви про видачу судового наказу. Зазначити джерело.
2. Порядок розгляду заяв про видачу судового наказу. Зазначити джерело.

Б. ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Тема 16. Порушення цивільної справи в суді

Позиція 34. Поняття позову, його елементи.

Позиція 35. Класифікація позовів.

Позиція 36. Реалізація права на пред'явлення позову: умови, порядок пред'явлення. Позовна заява, її реквізити.

Позиція 37. Об'єднання і роз'єднання позовів.

Позиція 38. Право на зміни позовних вимог.

Література

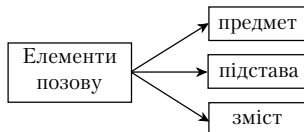
1. *Добровольский А. А., Иванова С. А.* Основные проблемы исковой формы защиты права. — М., 1979.
2. *Зотцев И. М.* Функции иска в судопроизводстве // Государство и право. — 1996. — № 7.
3. *Кожухарь А. Н.* Право на судебную защиту в исковом производстве. — Кишинев, 1989.
4. *Цивільне процесуальне право України.* — Х., 1992.
5. *Штефан М. Й.* Цивільний процес. — К., 2001.

Позиція 34. Поняття позову, його елементи

А — процесуальний аспект позову

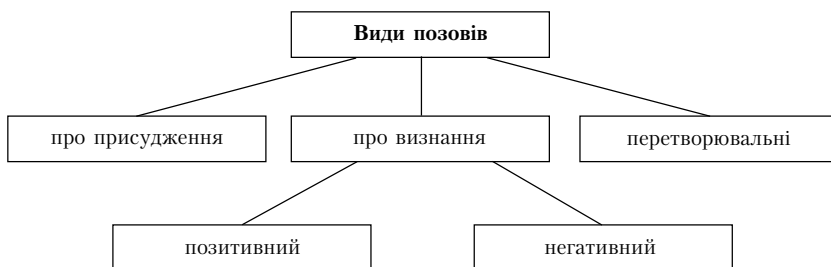
Б — матеріальний аспект позову

Питання для самостійної роботи

1. Позовне провадження: поняття, суть. Зазначити джерело.
2. Поняття позову як процесуального засобу порушення цивільної справи в суді. Зазначити джерело.
3. Елементи позову: предмет, підстава, зміст. Навести приклади. Зазначити джерело.

Позиція 35. Класифікація позовів

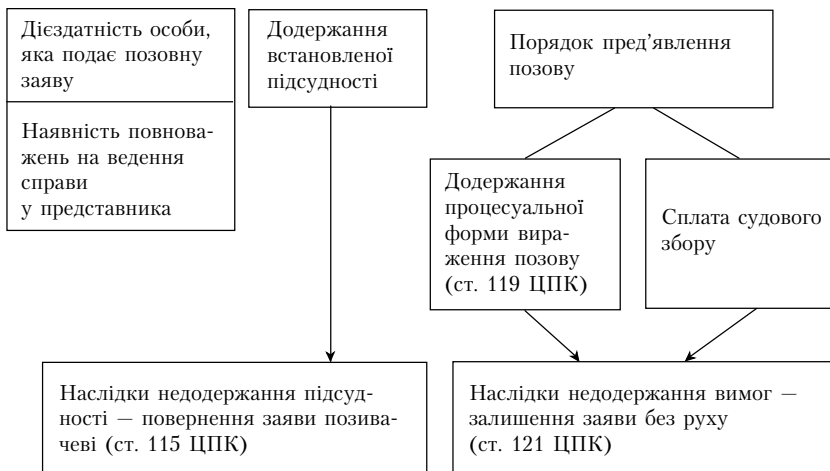

Позови можуть бути класифіковані за характером спірних відносин і у складі окремих правовідносин.

Питання для самостійної роботи

1. Позови про присудження (предмет, підстава, зміст). Навести приклади. Зазначити джерело.
2. Навести приклади позитивного та негативного позову про визнання. Зазначити джерело.
3. Позови перетворювальні (про конститутивне рішення). Навести приклади. Зазначити джерело.

Позиція 36. Реалізація права на пред'явлення позову: умови, порядок пред'явлення позову. Позовна заява, її реквізити

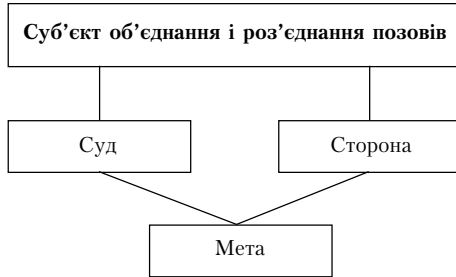

Реалізацію права на пред'явлення позову в суді як правового наслідку має цивільне судочинство. Отже, право на пред'явлення позову становить право на судочинство (цивільний процес).

Питання для самостійної роботи

1. Скласти позовну заяву до суду від імені громадянина (стягнення моральної шкоди). Зазначити джерело.
2. Правові наслідки залишення позовної заяви без руху. Зазначити джерело.
3. Правові наслідки (матеріальні та процесуальні) пред'явлення позову. Зазначити джерело.
4. Що означає аксіома “не можна двічі пред'явити позов в одній і тій же справі” (*ne bis de esdem re sit actio*)? Зазначити джерело.

Позиція 37. Об'єднання і роз'єднання позовів

- сприяє найбільш повному, швидкому і правильному вирішенню справи;
- є перешкодою для прийняття судом протилежних рішень;
- забезпечує процесуальну економію.

Питання для самостійної роботи

1. Процесуальні наслідки об'єднання і роз'єднання справ. Зазначити джерело.
2. Пояснити можливість об'єднання (роз'єднання) справ з ініціативи позивача, суду (ст. 126 ЦПК). Навести приклади. Зазначити джерела.

Позиція 38. Право на зміни позовних вимог

Питання для самостійної роботи

1. Пояснити право позивача на зміну позовних вимог. Зазначити джерело.
2. Чи може представник відповідача визнати позов? Зазначити джерело.
3. У чому полягає суть мирової угоди. Умови її укладення. Зазначити джерело.
4. Скласти ухвалу суду про залишення позовної заяви без руху з мотиву несплати судового збору. Зазначити джерело.

Тема 17. Провадження у справі до судового розгляду

Позиція 39. Мета і значення підготовки цивільних справ до судового розгляду. Завдання, зміст і процесуальний порядок підготовки цивільних справ до судового розгляду.

Література

1. *Чупрун В. Д.* Підготовка цивільних справ до розгляду: Юрид. довідник. — К., 1994.
2. *Цивільне процесуальне право України.* — Х., 1992.

Позиція 39. Мета і значення підготовки цивільних справ до судового розгляду. Завдання, зміст і процесуальний порядок підготовки цивільних справ до судового розгляду

Підготовка цивільної справи до судового розгляду — обов'язкова стадія цивільного процесу, що має на меті забезпечити своєчасне і правильне вирішення справи

Сприяє
якнайповнішому і реальному захисту прав, охоронюваних законом інтересів громадян і організацій з якомога меншою витратою коштів, часу

Питання для самостійної роботи

1. Яке значення має стадія підготовки справи до судового розгляду? Зазначити джерело.
2. Процесуальний порядок проведення попереднього судового засідання. Зазначити джерело.
3. Які професійні дії виконують судді при проведенні попереднього судового засідання? Навести приклади. Зазначити джерело.
4. Призначення справи до слухання. Судові виклики і повідомлення. Скласти ухвалу про призначення справи до розгляду. Зазначити джерело.

Тема 18. Судовий розгляд цивільних справ

- Позиція 40. Судове засідання — процесуальна форма розгляду цивільних справ. Відкладення розгляду справи. Зупинення провадження у справі.
- Позиція 41. Форми закінчення судового розгляду справи.

Література

1. *Про практику застосування судами процесуального законодавства при розгляді цивільних справ по першій інстанції*: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 21 грудня 1990 р. (зі змін., внесеними постановами: № 13 від 25 грудня 1992 р.; № 15 від 25 травня 1998 р.).
2. *Цивільне процесуальне право України*. — Х., 1992.

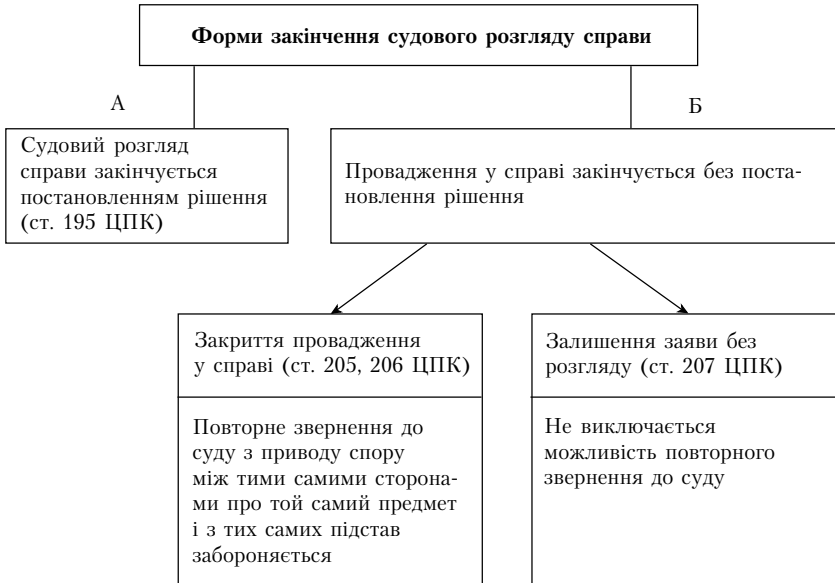
Позиція 40. Судове засідання – процесуальна форма розгляду цивільних справ. Відкладення розгляду справи. Зупинення провадження у справі

Питання для самостійної роботи

1. Як співвідносяться поняття “судовий розгляд” і “судове засідання”? Зазначити джерело.
2. Які завдання вирішує кожна частина судового розгляду? Зазначити джерело.
3. Підстави для відводу судді, секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача. Зазначити джерело.
4. Способи забезпечення позову. Зазначити джерело.
5. Дія принципів цивільного процесуального права на стадії судового розгляду. Зазначити джерела.
6. Відкладення розгляду справи. Зазначити джерело.
7. Зупинення провадження у справі. Зазначити джерело.
8. Відмінність між відкладенням розгляду справи і зупиненням провадження у справі? Зазначити джерело.

Позиція 41. Форми закінчення судового розгляду справи

Питання для самостійної роботи

1. Які юридичні факти зумовлюють припинення (неможливість) провадження у справі? Навести приклади. Зазначити джерело.
2. Підстави залишення заяви без розгляду. Зазначити джерело.
3. Відмінність між інститутами закриття провадження у справі та залишення заяви без розгляду. Зазначити джерело.
4. Підготувати ухвалу суду про закриття провадження у справі на підставі п. 3 ст. 205 ЦПК. Зазначити джерело.

Тема 19. Постанови суду першої інстанції

Позиція 42. Рішення суду першої інстанції.

Позиція 43. Ухвали суду першої інстанції.

Література

1. *Заворотько П. П., Штефан М. Й.* Судове рішення. — К., 1976.
2. *Про судові рішення:* Постанова Пленуму Верховного Суду України № 11 від 29 грудня 1976 р. (зі змін., внесеними постановами № 4 від 24 квітня 1981 р.; № 13 від 25 грудня 1992 р.; № 15 від 25 травня 1998 р.).
3. *Цивільне процесуальне право України.* — Х., 1992.

Позиція 42. Рішення суду першої інстанції

Судове рішення — основний і найважливіший акт правосуддя, постановлений у передбаченому законом порядку ім'ям України і спрямований на захист гарантованих Конституцією України прав, свобод та законних інтересів громадян та організацій, державних і громадських інтересів, зміцнення законності та правопорядку, на запобігання правопорушенням, виховання громадян і посадових осіб у дусі поваги до Конституції, законів України, честі й гідності людини

завершальні

додаткові

альтернативні

факультативні

Зміст і форми рішення суду
(ст. 209, 215 ЦПК)

Частини рішення суду

вступна

описова

мотивувальна

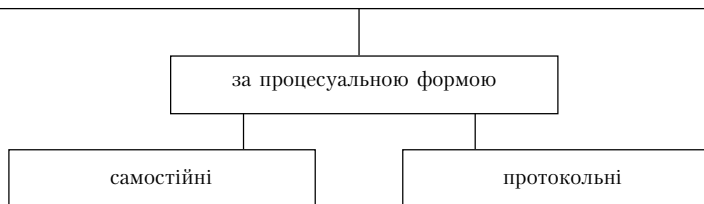
резолютивна

Питання для самостійної роботи

1. Суть і значення судового рішення. Зазначити джерело.
2. Зміст судового рішення як структура взаємозв'язку, взаємозумовленості та послідовності його частин і складових елементів. Зазначити джерело.
3. Вимоги, яким має задовольняти судове рішення. Зазначити джерело.
4. Виправлення недоліків судового рішення. Зазначити джерело.
5. Набрання чинності рішенням суду. Зазначити джерело.
6. Відмінність між рішенням і нормою права. Зазначити джерело.
7. Підготувати судове рішення у справі розподілу спільної сумісної власності подружжя. Зазначити джерело.

Позиція 43. Ухвали суду першої інстанції

Ухвали суду — постанови суду, якими вирішуються питання, пов'язані з рухом справи в суді першої інстанції, окремі питання, заявлені перед судом особами, які беруть участь у справі, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення або закриття провадження у справі, залишення заяви без розгляду (ст. 208 ЦПК)

Питання для самостійної роботи

1. Ухвали суду першої інстанції: поняття, класифікація. Зазначити джерело.
2. Окремі ухвали суду: зміст, призначення. Зазначити джерело.
3. Частини ухвали суду. Навести приклади. Зазначити джерело.

В. НЕПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Тема 20. Окреме провадження

Позиція 44. Поняття і суть окремого провадження.

Позиція 45. Види справ окремого провадження.

Література

1. *Заворотько П. П., Штефан М. Й.* Непозовне провадження в радянському цивільному процесі. — К., 1969.
2. *Про судову практику в справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення:* Постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 31 березня 1995 р.

Позиція 44. Поняття і суть окремого провадження

Окреме провадження — спеціальний процесуальний порядок розгляду справ у судах першої інстанції, який застосовується до встановленого законом кола справ, загальною ознакою яких є відсутність спору про цивільне право між заінтересованими особами

Завдання суду полягає не у вирішенні спору про право

Справи порушуються за явою, зміст якої визначений нормами ЦПК

Предмет судового захисту — охоронюваний законом інтерес

Справи розглядаються за загальними правилами цивільного процесу з винятками і доповненнями, зазначеними в розділі IV ЦПК

Справи розглядаються за участю заявника і заінтересованих осіб

Питання для самостійної роботи

1. Особливості процесуального порядку розгляду справ окремого провадження. Зазначити джерело.
2. Предмет судового захисту у справах окремого провадження. Навести приклади. Зазначити джерело.
3. Підготувати заяву про визнання фізичної особи безвісно відсутньою. Зазначити джерело.

Позиція 45. Види справ окремого провадження

Види справ окремого провадження	
Про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи (гл. 2 розд. IV ЦПК)	
Про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності (гл. 3 розд. IV ЦПК)	
Про визнання особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою (гл. 4 розд. IV ЦПК)	
Про усунювання (гл. 5 розд. IV ЦПК)	
Про встановлення фактів, що мають юридичне значення (гл. 6 розд. IV ЦПК)	
Про відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі (гл. 7 розд. IV ЦПК)	
Про передачу безхазяйної нерухомої речі в комунальну власність (гл. 8 розд. IV ЦПК)	
Про визнання спадщини відумерлою (гл. 9 розд. IV ЦПК)	
Про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку (гл. 9 розд. IV ЦПК)	
Про обов'язкову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу (гл. 11 розд. IV ЦПК)	
Про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю щодо юридичних і фізичних осіб (гл. 12 розд. IV ЦПК)	

Питання для самостійної роботи

1. Які справи в порядку окремого провадження розглядає суд? Навести приклади. Зазначити джерело.

2. Наслідки виникнення спору про право у процесі судочинства у справах окремого провадження. Навести приклад. Зазначити джерело.
3. Умови розгляду судом у порядку окремого провадження справ про встановлення юридичних фактів. Зазначити джерело.

Модуль III. Перегляд судових рішень

Тема 21. Апеляційне провадження

Позиція 46. Суть, значення апеляційного оскарження і перевірки рішень і ухвал суду першої інстанції.

Позиція 47. Повноваження суду апеляційної інстанції.

Література

Закон України “Про внесення змін до Цивільного процесуального Кодексу України” від 21 червня 2001 р. // ВВР України. — 2001.

Позиція 46. Суть і значення апеляційного оскарження і перевірки рішень і ухвал суду першої інстанції

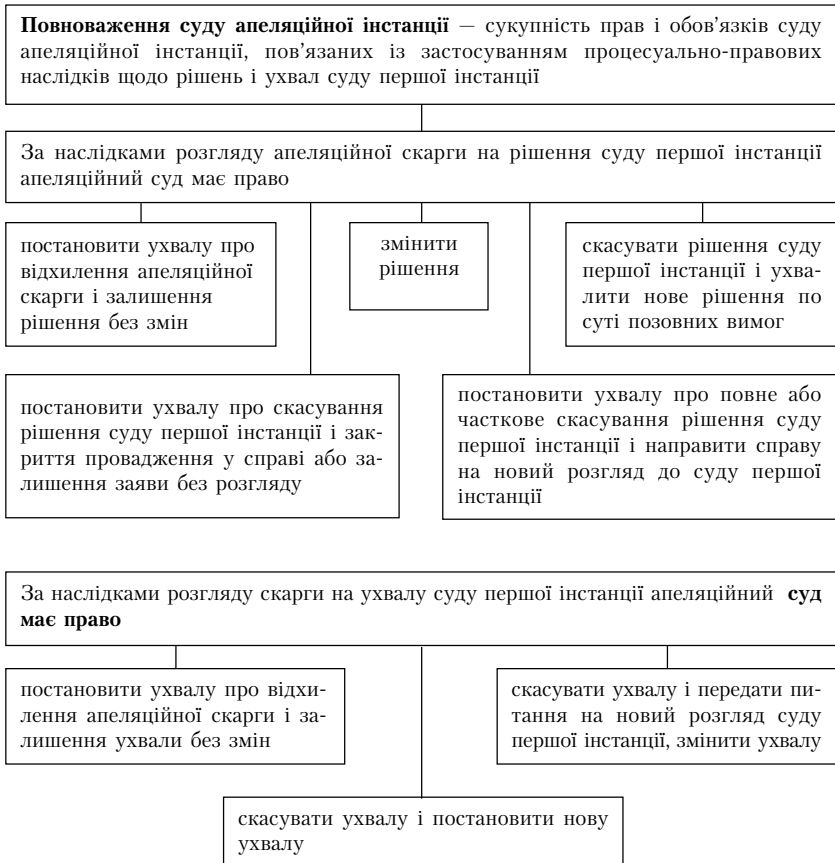
Апеляційне провадження — самостійна стадія цивільного процесу, на якій правомочні особи, вважаючи внесене судом першої інстанції рішення, ухвалу незаконними і необґрунтованими, в установленому ЦПК порядку оскаржують їх повністю або частково, а апеляційний суд розглядає апеляційні скарги

Питання для самостійної роботи

1. Хто і в які строки має право на апеляційне оскарження? Зазначити джерело.
2. Скласти заяву про апеляційне оскарження та апеляційну скаргу у справі про розподіл спільної сумісної власності між подружжям. Зазначити джерело.
3. Порядок подання заяви про апеляційне оскарження та апеляційної скарги. Зазначити джерело.

Позиція 47. Повноваження суду апеляційної інстанції

Питання для самостійної роботи

1. Підстави для скасування рішення суду першої інстанції або його зміни. Зазначити джерело.
2. Ухвали, на які можуть бути подані скарги окремо від рішення суду. Навести приклади. Зазначити джерело.
3. Скласти апеляційну скаргу на ухвалу суду першої інстанції про зупинення провадження у справі. Зазначити джерело.

Тема 22. Касаційне провадження

Позиція 48. Суть і значення касаційного провадження.
Процесуальний порядок касаційного провадження.

**Позиція 48. Суть і значення касаційного провадження.
Процесуальний порядок касаційного провадження**

Касаційне оскарження – право на порушення провадження в суді касаційної інстанції щодо перевірки законності рішень і ухвал суду, що набрали законної сили

Касаційне провадження забезпечує законність рішень і ухвал суду першої і апеляційної інстанції, захист прав, свобод і охоронюваних законом інтересів осіб, які беруть участь у справі, держави, захист публічних інтересів, а також забезпечує однакове застосування закону судами України та превентивну їх дію, спрямовану на попередження порушення законності громадянами, юридичними, службовими і посадовими особами

Суб'єкти права касаційного оскарження

Сторони

Інші особи, які беруть участь у справі

Особи, які не брали участі у справі, але суд вирішив питання про їх права й обов'язки

Питання для самостійної роботи

1. Строк і порядок подання касаційної скарги? Зазначити джерело.
2. Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції. Зазначити джерело.
3. Повноваження суду касаційної інстанції. Зазначити джерело.
4. Скласти касаційну скаргу на рішення суду апеляційної інстанції у справі про визнання договору купівлі-продажу недійсним. Зазначити джерело.

Тема 23. Провадження у зв'язку з винятковими та нововиявленими обставинами

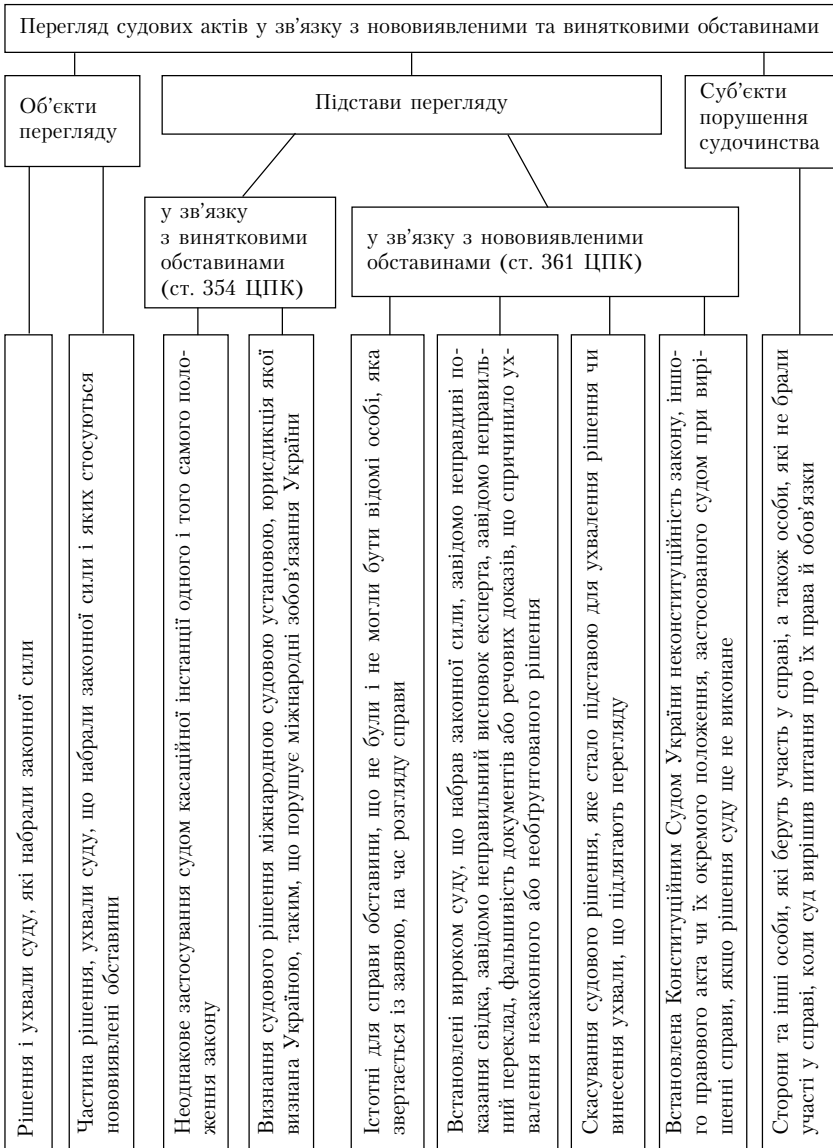
Позиція 48. Перегляд рішень і ухвал суду у зв'язку з нововиявленими та винятковими обставинами

Перегляд у суді у зв'язку з нововиявленими і винятковими обставинами судових рішень, ухвал, що набрали законної сили, є самостійним видом перевірки їх законності та обґрунтованості, процесуальним засобом, що забезпечує їх правильність з фактичних і правових позицій, а також захист прав і охоронюваних законом інтересів громадян, підприємств, установ, організацій та держави.

Література

1. *Ломоносова Е. М.* Пересмотр гражданских дел по вновь открывшимся обстоятельствам. — Харьков, 1970.
2. *Про практику перегляду судами у зв'язку з нововиявленими обставинами рішень, ухвал і постанов у цивільних справах, що набрали законної сили: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 1 від 27 лютого 1981 р. (із змін., внесені постановою № 15 від 25 травня 1998 р.) // 36. постанов Пленуму Верховного Суду України. — К., 1995. — Ч. 1.*

Позиція 48. Перегляд рішень і ухвал суду у зв'язку з нововиявленими та винятковими обставинами

Питання для самостійної роботи

1. Порядок подання скарги у зв'язку з винятковими обставинами. Зазначити джерело.
2. Повноваження Верховного Суду України при розгляді справи у зв'язку з винятковими обставинами. Зазначити джерело.
3. Строк подання заяв про перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами. Зазначити джерело.
4. Процесуальний порядок розгляду заяви про перегляд рішення, ухвали суду чи судового наказу у зв'язку з нововиявленими обставинами. Зазначити джерело.
5. Скласти заяву про перегляд рішення суду у зв'язку з нововиявленими обставинами. Зазначити джерело.

Модуль IV. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах

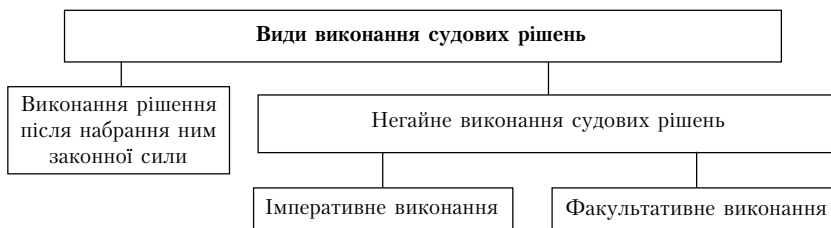
Тема 24. Звернення судових рішень до виконання

Позиція 49. Звернення судових рішень до виконання.

Позиція 49. Звернення судових рішень до виконання

Судові рішення, що набрали законної сили, обов'язкові для всіх органів державної влади і органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, посадових чи службових осіб та громадян і підлягають виконанню на всій території України, а у випадках, встановлених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і за її межами (ст. 14 ЦПК)

Виконавчий лист – письмовий документ встановленої форми і змісту, який видається судом загальної юрисдикції і зобов'язує боржника точно й своєчасно виконати рішення суду

Питання для самостійної роботи

1. Охарактеризувати виконавче провадження. Зазначити джерело.
2. Відстрочка і розстрочка виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання. Зазначити джерело.
3. Порядок вирішення питання про поворот виконання? Зазначити джерело.
4. Оскарження рішення дій або бездіяльності державного виконавця. Зазначити джерело.
5. Скласти заяву про поновлення пропущеного строку стягувачем. Зазначити джерело.

Модуль V. Міжнародний цивільний процес

Тема 25. Цивільне судочинство України з іноземним елементом

Позиція 50. Зміст проблем, які об'єднані міжнародним цивільним процесом

Позиція 50. Зміст проблем, які об'єднані міжнародним цивільним процесом

Питання для самостійної роботи

1. Процесуальне становище іноземців та осіб без громадянства в судах України. Зазначити джерело.
2. Джерела міжнародного цивільного процесуального права. Зазначити джерело.
3. Підписані Україною міжнародні угоди, в яких передбачені норми цивільного процесу. Зазначити джерело.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативна

1. Закон України “Про біженців” від 3 квітня 2003 р. // ВВР України. — 2003. — № 24.
2. Закон України “Про виконавче провадження” від 21 квітня 1999 р. // ВВР України. — 1999. — № 24.
3. Закон України “Про державну виконавчу службу” від 21 квітня 1999 р. // ВВР України. — 1999. — № 24.
4. Закон України “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства” від 4 лютого 1994 р. // ВВР України. — 1994. — № 23.
5. Закон України “Про прокуратуру” від 5 листопада 1991 р. // ВВР України. — 1991. — № 53.
6. Конституція України // ВВР України. — 1996. — № 30.
7. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах, укладена між державами — членами СНД 22 січня 1993 р. // Україна в міжнародно-правових відносинах. Кн. I — К., 1996.
8. Цивільний процесуальний кодекс України: Наук.-практ. коментар. — Х., 2002.
9. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України в цивільних справах та з загальних питань (1963–2001). — Х.: Одісей, 2001. — 700 с.
10. Постанови Пленуму Верховного Суду України (1995–1998): Правові позиції щодо розгляду судами окремих категорій цивільних справ. — К., 1998.

Навчальна

1. Авдеенко Н. И. Механизм и пределы регулирующего воздействия гражданского процессуального права. — Л., 1969.
2. Аргунов В. Н. Участие третьих лиц в гражданском процессе. — М., 1991.
3. Боннер А. Т. Применение нормативных актов в гражданском процессе. — М., 1980.
4. Боннер А. Т. Принцип диспозитивности советского гражданского процессуального права. — М., 1987.

5. *Гетьманцев О. В.* Громадяни як сторони в цивільному процесі України: Автореф. канд. дис. — К., 1997.
6. *Гурвич М. А.* Судебное решение. Теоретические проблемы. — М., 1976.
7. *Захарова О. С.* Докази і доказування в справах, що виникають із шлюбно-сімейних правовідносин: Автореф. канд. дис. — К., 1995.
8. *Кайгородов В. Д.* Процессуальные особенности рассмотрения дел об установлении фактов, имеющих юридическое значение. — Свердловск, 1987.
9. *Колодий А. М.* Принципы права Украины. — К., 1998.
10. *Комаров В. В., Радченко П. І.* Цивільні процесуальні правовідносини та їх суб'єкти. — Х., 1991.
11. *Омельченко М. П.* Докази і доказування як процесуальні засоби встановлення об'єктивної істини по цивільній справі. — К., 1996.
12. *Тертышников В. И.* Гражданский процесс: Курс лекций. — Х., 2001.
13. *Україна в міжнародно-правових відносинах // Зб. док.* — К., 1996.
14. *Чупрун В. Д.* Підготовка цивільних справ до розгляду. — К., 1994.
15. *Шишкин В. И.* Конституционное право на обжалование в суд действий должностных лиц. — К., 1990.
16. *Штефан М. И., Дрижчанная Е. Г., Гусев Е. В.* Представительство граждан в суде. — К., 1991.
17. *Штефан М. Й.* Цивільний процес. — К., 2001.

ЗМІСТ

Вступ	3
Програма курсу “Цивільний процес”	5
Модульні цикли	7
Авторизований виклад матеріалу	15
Модуль I. Загальні положення	15
Тема 1. Предмет і система науки цивільного процесуального права	15
Тема 2. Принципи цивільного процесуального права	22
Тема 3. Цивільні процесуальні правовідносини та їх суб'єкти	26
Тема 4. Сторони в цивільному процесі	29
Тема 5. Треті особи в цивільному процесі	32
Тема 6. Участь органів прокуратури в цивільному процесі	33
Тема 7. Участь у цивільному процесі суб'єктів захисту прав, свобод та інтересів інших осіб	34
Тема 8. Представництво в цивільному процесі	35
Тема 9. Цивільні процесуальні строки	37
Тема 10. Підвідомчість цивільних справ	38
Тема 11. Підсудність цивільних справ	39
Тема 12. Судові витрати	41
Тема 13. Санкції цивільного процесуального права. Заходи процесуального примусу	42
Тема 14. Докази і доказування в цивільному процесі	43
Модуль II. Провадження в суді першої інстанції	45
<i>А. Наказне провадження</i>	
Тема 15. Судовий наказ	45
<i>Б. Позовне провадження</i>	
Тема 16. Порушення цивільної справи в суді	46
Тема 17. Провадження у справі до судового розгляду	50
Тема 18. Судовий розгляд цивільних справ	51
Тема 19. Постанови суду першої інстанції	54

<i>В. Непозовне провадження</i>	
Тема 20. Окреме провадження	56
Модуль III. Перегляд судових рішень	58
Тема 21. Апеляційне провадження	58
Тема 22. Касаційне провадження	60
Тема 23. Провадження у зв'язку з винятковими та нововиявленими обставинами	61
Модуль IV. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах	63
Тема 24. Звернення судових рішень до виконання	63
Модуль V. Міжнародний цивільний процес	64
Тема 25. Цивільне судочинство України з іноземним елементом	64
Список використаної та рекомендованої літератури	65

The manual includes the program of the subject as well as the authorized material on law of civil procedure course in tables. The manual is very helpful for students' individual work, which is predetermined by the so-called Bologna Process. The manual covers all the changes made to the civil procedure legislation and its practical usage according to the Code of civil procedure of Ukraine.

Recommended to law students and everyone who is interested in procedural law.

Навчальне видання
Порева Любов Андріївна
Юлдашев Олексій Хашимович
ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС
Авторизований виклад модульного курсу
Навчальний посібник

Educational edition
Poreva Lubov Andriivna
Yuldashev Oleksiy Hashymovych
CIVIL PROCEDURE
Authorized notes on the module course
Manual

Відповідальний редактор *С. Г. Рогузко*
Редактор *І. В. Хроцюк*
Коректор *А. А. Карпова*
Комп'ютерне верстання *Т. Г. Замура*
Художній редактор *О. О. Стеценко*
Оформлення обкладинки *С. В. Фадеев*

Підп. до друку 31.01.05. Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 4,18. Обл.-вид. арк. 3,7. Тираж 1000 пр.

Видавець і виготовлювач тиражу
Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 8 від 23.02.2000*